

MLADINSKA DELOVNA AKCIJA IBAR LEPENAC

Vsa brigadna priznanja

Te dni smo se pogovarjali z Ivanom Krizajem, 24 letnim ključavničarjem, ki je 40 viških brigadirjev kot komandir vodil na mladinski delovni akciji Ibar Lepenac na Kosovu. Tam se jim je pridružil še sedem mladincev-brigadirjev iz Dečanov in trije iz Iztoka. Skupaj so preživeli čas tretje izmene, od 2. do 29. avgusta.

»Naše delo je bilo omejeno na dve delovišči«, nam je pripovedoval Ivan. »Najprej smo delali na izkopu kanala za navodnjavanje, potem pa smo urejali nasip hidrosistema Ibar Lepenac. Normo smo v povprečju presegali za 78 odstotkov, na drugem udarnem dnevu pa smo jo presegli za kar 177 odstotkov. Za to smo bili tudi primerno pohvaljeni in nagrajeni«.

Naj povemo, da je naša brigada dobila vsa možna brigadna priznanja. Šestkrat je bila udarna, dobila je priznanje za družbene aktivnosti, predlagana je za pokrajinsko priznanje. Prejeli so trak ak-

cije, brigadirji so si s pridnim delom prislužili 16 udarniških značk in 16 pohval.

Povprečna starost brigadirjev je bila 17 let, med njimi je bilo tudi osem deklet.

»Pravzaprav je bila naša brigada zares Jugoslavija v malem. Le predstavnika makedonskih mladincev ni bilo, sicer pa so bile zastopane vse republike in pokrajini. Odlično smo se razumeli, tako da tudi ni bilo na akciji večjih problemov. Z

Ivan Krizaj

domačini smo imeli sicer malo stikov, kar pa jih je bilo, so bili dobri«.

V popoldanskih prostih aktivnostih so se brigadirji ukvarjali s številnimi dejavnostmi. Poleg zelo razvejane športa, so organizirali tudi tečaj cestno prometnih predpisov, albanščine, prve pomoči, ustanovili so radioamaterski in novinarski krožek. Poslušali pa so tudi predavanja o stanju na Kosovu, na njihovem delovnem področju. Naj povemo še to,

da so bile vse te aktivnosti organizirane pod šotori, saj je bila v naselju dokajšnja prostorska stiska.

»Nismo delali samo zaradi priznanj«, je ob koncu razgovora poudaril Ivan, »ampak predvsem zaradi mnogih drugih stvari. Menim, da smo s te brigade vsi odnesli veliko izkušenj, tudi takšnih, ki nam bodo v življenju še kako koristile«.

NINA LEGAT ČOŽ

GRADNJA POTI SPOMINOV IN TOVARIŠTVA

Spomenik Ljubljani mestu – heroju NOB

Ljubljana je edino mesto, ki je bilo v II svetovni vojni v celoti spremenjeno v koncentracijsko taborišče. V noči z 22. na 23. februar 1942 je fašistični okupator obdal mesto z bodečo žico, dopolnjeno z žarometi in bunkerji s posadkami, misleč, da bo s tem zatrl vseljudski odpor. Zato ima Ljubljana možnost in pravico, da to junaško obdobje trajno obeleži na poseben način. Sprejeta je bila pobuda ljubljanske mladine, da v prostor, kjer je tekla žica, zgradimo drevored, imenovan Pot spominov in tovarištva. S tem je bila sprejeta politična odločitev, da Ljubljana dobi živ spomenik NOB in revoluciji, ki so jo vsestransko podprli prebivalci mesta.

Zamisel o PST

Sedanji projekt PST je bil prvič predstavljen javnosti 22. julija 1972, odbor za gradnjo pod predsedstvom Franca Kimovca-Zige pa je bil ustanovljen 17. oktobra 1974. Pravilnik za izvajanje urbanističnega načrta PST je bil sprejet 1. 1975 kot sestavni del odloka PST. Za zbiranje denarja je bil 2. septembra 1977 podpisan družbeni dogovor.

PST bo 34.283 m dolg drevored, »zeleni prstan« okrog mesta s 4 m široko popeskanoto potjo, spominski kamni (102) ob poti in spomeniki (6) ob vpadnicah. Praviloma bo PST obdajala na vsaki strani 8 m široka zelenica. Skupna širina PST bo torej 20 m. To bo sprehajalna pot s klopji, brez motorizacije in brez kolezarjev, eno od redkih območij miru. V končni izvedbi ob PST park, velik 680.000 kv. m.

V urbaniziranih in zgrajenih naseljih se bo PST seveda prilagajala obstoječi gradnji, glede poteka prek Golovca pa je bila naknadno sprejeta odločitev, da pot razširimo na 2 m in da povežemo vse spominske kamne, s čimer bo trajno omogočen Pohod po poteh partizanske Ljubljane, živi obroč mladih, športne prireditve, pohodi itd.

Gradnja PST

Pot spominov in tovarištva intenzivno gradimo od 1. 1978, ko so začela pritekati večja sredstva po družbenem dogovoru. PST gradimo skladno z zakoni in predpisi o investicijah, ki jih odbor dosledno upošteva (gradbena dovoljenja, odpiranje akreditivov, nadzorna služba in drugo). Dela izvajajo poleg mladinskih delovnih brigad tudi Komunalno podjetje Ljubljana, tozdr Komunalne gradnje in TOZD Rast. Pobuda prvoborcev v preteklem letu, da bi večja gradbena podjetja v Ljubljani gradila posamezne odseke PST, še ni mogla biti uresničena zaradi vrste objektivnih težav pri pravi gradnji.

Vloga mladine

Aktivnost ljubljanske mladinske organizacije (mestne in občinskih) v zvezi z gradnjo PST se je uveljavila predvsem pri pripravi vsakoletnih poletnih delovnih akcij. Lani in letos so bile organizirane tudi enodnevnne akcije srednješolske mladine, ki so bile zelo dobro sprejete.

Na uspeh mladinskih delovnih akcij za gradnjo PST seveda ne smemo gledati samo z vidika rentabilnosti, čeprav tudi prihranek pri gradnji ni zanemarljiv. Delo v brigadi je za udeležence posebno doživetje tako v delovnem, družbenem, družabnem, vzgojnem in v širšem marsikaterem pogledu.

Vse pojave v brigadirskem življenju, pozitivne, a tudi negativne, je treba gledati skozi to prizmo. Zato lahko rečemo, da je bil končni rezultat delovnih akcij v minulih letih pozitiven.

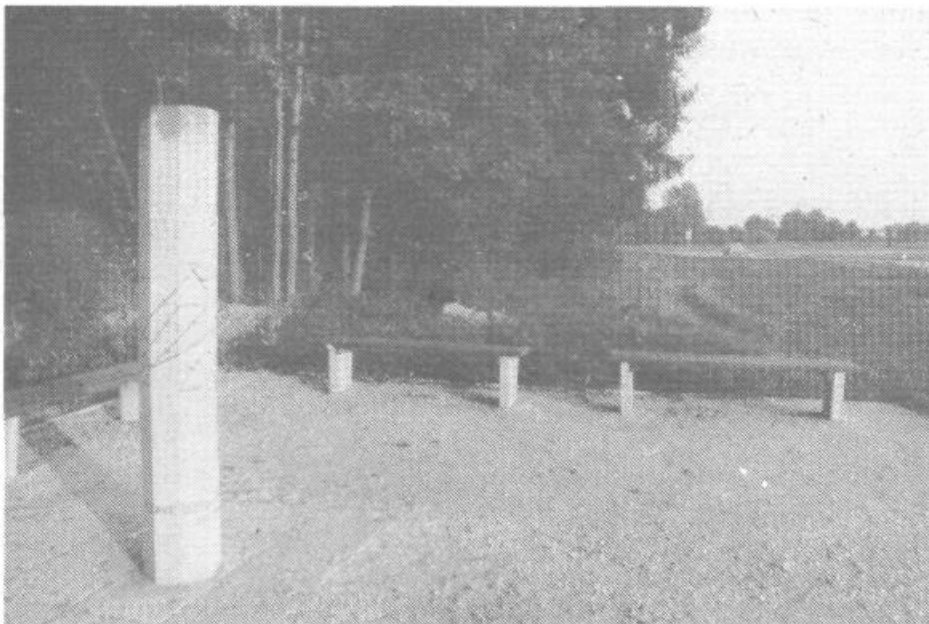
Letos – žal – nismo mogli pripraviti mladinske delovne akcije, ker smo imeli na voljo eno samo gradbeno dovoljenje za odsek Murgle III v dolžini 591 metrov. Strokovna služba je že 11. 9. 1980 vložila v občinah Moste-Polje in Vič-Rudnik zahtevo za izdajo lokacijskega dovoljenja za 7 odsekov v skupni dolžini 9391 metrov, vendar uspeha v času, določenem za akcijo ni bilo. Prostim, enostavnim odsekom, ki bi bili idealni za delo mladinskih brigad pa praktično ni več. Zato bo bodoče delo mladine in brigad predvsem dopolnjevalo gradnjo PST v okviru dela izvajalcev, kot ga bo določil odbor za izgradnjo PST.

Omeniti pa velja prispevek mladine in starešin JLA, ki je tudi to pot dokazala svojo tesno povezanost z delovnimi ljudmi in letos spomladi zgradila 1.300 m dolg odsek na Golovcu.

Denarna vprašanja

V letih 1977/78, 1979 in 1980 in v prvih petih mesecih t. l. smo na podlagi družbenega dogovora o izgradnji, urejanju in vzdrževanju PST zbrali 37.131.424,20 din in porabili 29.831.916,05 din. S porabljenimi sredstvi smo zgradili in bolj ali manj hortikulturno uredili 12.476 m PST.

V lokacijskem in premoženjsko-pravnem postopku je 9.847 m PST. Poleg tega je izdelanih idejnih načrtov še za 3.707 m.

Posnetek je iz dela že zgrajene Poti spominov in tovarištva

V izdelavi so načrti za 3.825 m. Odseki po obstoječih ulicah so dolgi 2.350 m.

Dolžina odsekov, ki jih bodo zgradili drugi investitorji, je 2.068 m. Za leto 1981 imamo – poleg zaostankov, ki jih bomo še zbrali – z družbenim dogovorom zagotovljenih še 12.500.000 din, potrebno pa bo zgraditi 21.807 m poti. Sestavljajci družbenega dogovora pri oceni stroškov za gradnjo PST niso mogli upoštevati nekaterih nepredvidenih stroškov, podražitev in inflacije. Na tej osnovi je ocena dokončne izgradnje še 125.039.388 din. Cena za tekoči m PST pa se je povečala od prvotnih 1500 din na 6.167,50 din.

Kako priti do manjkajočih sredstev

Dokončana izgradnja PST je vnesena v srednjeročno

Podpisniki, ki so že ali še bodo pristopili k samoupravnemu sporazumu za združevanje sredstev, potrebnih za financiranje gradnje Poti spominov in tovarištva, nakazujejo svoje prispevke na zbirni račun pri SDK:

Podpisniki v občini	na žiro račun
Ljubljana Bežigrad	50102-842-024-67731
Ljubljana Center	50100-842-025-67731
Ljubljana Moste-Polje	50103-842-026-67731
Ljubljana Šiška	50104-842-027-67731
Ljubljana Vič-Rudnik	50101-842-028-67731

plane občin in mesta. Občinske konference SZDL, občinski sveti ZS in občinske konference ZSMS se morajo potruditi da zagotovijo večje število podpisnikov samoupravnih sporazumov, kajti po prvem odzivu (60%) se stvari niso bistveno spremenile. Tu je najboljša Šiška, najmanjši pa je uspeh na Viču – Rudniku. Z družbenopolitičnimi skupnostmi (splošna poraba) in samoupravnimi interesnimi skupnostmi) bomo po solidarnostnem načelu sestavili anekse oz. posebne sporazume.

Težave pri nadaljevanju akcije

Ob trasi PST se pojavljajo potrebe po novih stavbah, rastejo nova naselja, v načrtih so družbeni objekti (vrtilci iz samopriskva II stanovanjska naselja, most

nad Kamniško progo, vojaška bolnišnica) in podobno. Pri teh stroških bo odbor PST prispeval sredstva v višini poprečne (nove) cene za tekoči m, razlika nad to ceno pa naj bremeni investitorja objekta, saj bi v nasprotnem primeru stroški za gradnjo PST še naraščali. Prav tako otežkoča hitrejšo gradnjo dejstvo, da zaščiteni koridor PST postaja mesto lociranja predvidenih komunalnih napeljav. Ponekod nam to povsem onemogoča gradnjo, dokler ne bodo komunalno opremljena cela območja (Rakova jelša)

Gradnja PST v letošnjem poletju in jeseni

Zaradi zahtevnih postopkov za pridobivanje zemljišč in gradbenih dovoljenj je letošnji rokovnik gradnje razdeljen na poletno in jesensko obdobje. V poletnem obdobju delajo na odsekih, ki so bili delno zgrajeni še lani, in na odseku Murgle III. Jeseni pa bodo gradili na odsekih, za katere je predvidena izdaja gradbenega dovoljenja v avgustu in septembru, kar je v skladu s stališčem predsedstva MK SZDL Ljubljana, da najprej »prebijemo« traso PST v celoti in jo zatem postopoma dogradimo.

Glede sajenja dreves ob PST obstaja možnost, da se povežemo z akcijo »88 dreves za tovariša Tita«, zlasti v KS, ki nimajo možnosti najti ustreznega prostora za posaditev parka ali drevoreda.

Vzdrževanje in ohranjanje podobe PST

Vzdrževanje PST postaja ena izmed osnovnih nalog odbora podpisnikov dogovora o varstvu spomenikov NOB, ob podpori občinskih skupnosti in zveze komunalnih skupnosti ter v sodelovanju strokovnih organizacij. PST je objekt, ki povezuje Ljubljano in terja enotno vzdrževanje. Pripravljenost šol in delovnih organizacij za vzdrževanje PST je potrebno pozdraviti in sprejeti.

PST mora biti vzorno urejena vsak dan ne samo enkrat ali dvakrat na leto. Hkrati je treba na vse možne načine preprečiti, da bi PST postala poligon za objestne motoriste in mopediste ali celo avtomobilska obvoznica, kar je v nasprotju z njenim spominskim in rekreacijskim namenom.

Tudi sajenje raznih dreves in sadik (primer v Murglah), je treba preprečiti saj – ne glede na verjetno dobro voljo posameznikov – kazi podobo enotnosti in monumentalnosti celotnega objekta, ki je drevored.

Organizacijske zadeve

Odbor za izgradnjo PST, ki šteje 30 delegatov, vodi vsebinski del akcije pri gradnji PST. Ob njem delujeta še sekretariat kot izvršni organ in operativni odbor, ki skrbi za izvedbeni del akcije. Operativni odbor vodi generalpodpolkovnik Jože Ožbolt.

V minulem letu so bili v vseh občinah formirani odbori podpisnikov družbenega dogovora o gradnji PST, ki pomagajo pri reševanju problemov v posameznih občinah. Predsednik odborov so: v občini Bežigrad Janez Alič, v občini Center Emil Troha, v občini Moste-Polje Srečko Čož, v občini Šiška Jože Šetina in v občini Vič-Rudnik Janez Grašič.

Strokovna služba šteje sedaj 3 ljudi: Franci Kastelic, dipl. ing., Mitja Omersa in Anča Smrekar.

PST prodrla v zavest Ljubljančanov

Zamisel o Poti spominov in tovarištva že globlje prodira v zavest Ljubljančanov. PST je sicer spomenik, ki bi moral govoriti sam zase, toda izkušnje kažejo, da brez nenehne in aktivnega, mobilizacijskega dela ne bomo uresničili projekta, ki smo ga sprejeli. Brez podpore vseh družbenih dejavnikov, ki že imajo moralno podporo velike večine Ljubljančanov, si ni mogoče zamisliti racionalne in učinkovite gradnje PST, še posebej ne v današnjih razmerah, ki niso naklonjene akcijam te vrste, čeprav za gradnjo PST – dokaj pozno – poravnava dolg junaški vlogi Ljubljane za našo nacionalno in socialno osvoboditev.

To poročilo nam je za objavo posredoval Odbor za izgradnjo PST pri MK SZDL Ljubljana.